

GIMNAZIJA
BEŽIGRAD

SLOVENSKI PARLAMENT: CELOSTNA UMETNINA

Uvod v raziskovalno delo

MENTOR/ICA: prof. Tomaž Tomažin

AVTORJA/I: Anton Luka Šijanec in Jan Marn, 2. a

Ljubljana, 12. november 2020

Kazalo

1	Uvod	3
1.1	Hipoteze	4
2	Teoretični del	5
2.1	Pojem <i>celostna umetnina</i>	5
2.1.1	V slikarstvu	5
2.1.2	V arhitekturi	5
2.1.3	Barok	6
2.1.4	Pojav celostne umetnine po svetu	6
2.2	O slovenski zgradbi parlamenta in o njenem arhitektu	6
2.2.1	Arhitekt	6
2.2.2	Zgodovina	7
3	Praktični del	8
3.1	Ogled državnega zbora	8
3.2	Anketa o umetniških stališčih populacije	8
3.2.1	Priprava anketnega formularja	8
3.2.2	Analiza pridobljenih rezultatov	9
4	Zaključek	11
5	Viri in literatura	12
6	Priloge	13
6.1	Priloga 1 — odgovori na anketni vprašalnik	13
6.2	Priloga 2 — anketni vprašalnik	13

Povzetek

Obvezna izbirna naloga *Slovenski parlament, celostna umetnina* predstavlja temeljne razvojne procese, arhitekturne značilnosti in umetniške posebnosti zgradbe slovenskega parlamenta v Ljubljani. Naloga podrobno opiše trenutno stanje parlamenta in se osredotoči na stanje zgradbe same, obenem pa, četudi je sama zgradba zgrajena v modernističnem slogu, z novoveškimi primerami pojasni zakaj je zgradba državnega zbora primer celostne umetnine in kako se njena okolica poenoti z umetninami in okrasjem znotraj stavbe ter v kakšni meri so različne veje umetnosti povzete v skupen umetniški izdelek.

Pri praktičnem delu sva avtorja s pomočjo ankete raziskala mnenja dijakov glede stavbe slovenskega parlamenta in jih povprašala po alternativah.

Zahvala

Avtorja naloge se zahvaljujeva vsem prisotnim pri krojenju tega članka, med drugimi tudi najinemu mentorju Tomažu Tomažinu za umetniške pojasnitve in vodiču, ki nam je na kulturnem dnevu razložil ljubljanske arhitekturne posebnosti, potrebne za primerjavo z najino nalogo.

Prav tako se zahvaljujeva anketirancem, ki so se hitro odzvali na anketo in jo rešili. Brez njih praktičnega dela zaradi epidemije ne bi uspela narediti.

Ključne besede parlament, celostna umetnina, arhitektura, umetnost, kiparstvo

1 Uvod

Slovenski parlament, zgradba na Šubičevi ulici 4 v Ljubljani, je srce slovenske politike. Še posebej v politično obarvanih obdobjih se zapostavlja umetniška in arhitekturna plat stavbe, v kateri poslanci zasedajo na sejah, zato ta naloga poizkuša združiti pomembne vrednote in podatke o umetniških posebnostih in se osredotoči na arhitekturne značilnosti in okoliško sestavo mesta, kar sestavlja *celostno umetnino*, ki sestoji iz več umetnostnih vej.

Stavba tedanje skupščinske palače arhitekta Vinka Glanza (1902-1977) letos praznuje 61. obletnico odprtja vrat na dan 19. februarja. (*60. obletnica zgradbe*, 2019) Kot najvišje predstavniško telo in ena izmed ključnih zgradb med osamosvojitvijo se parlament ponaša tudi z naslovom “Izjemen kamnoseški dosežek”. Sestavlja jo namreč več kot štirinajst različnih vrst kamna iz različnih slovenskih pokrajin, zato ji pogosto pritiče naziv *Galerija slovenskega kamna*.

Modernistične poteze so opazne iz notranjosti in zunanosti stavbe, za dosego celostne umetnine pa je na pročelju stavbe izklesan portal iz pohorskega granita, na katerem prevlada Putrihova in Kalinova plastika. (*Vhodni portal*, [b.d.]; Vovk, 2012)¹ V notranjosti stavb je najbolj poznana umetniška figura freskantski cikel Slavka Pengova, natančneje se freska pojavlja v veliki dvorani, ki prikazuje zgodovino Slovencev od naselitve do obdobja prenove. (*60. obletnica zgradbe*, 2019)

V praktičnem delu je bil poudarek na čustvih, ki jih imajo dijaki do trenutne stavbe parlamenta. Najina hipoteza je bila, da bi dijaki kot stavbo parlamenta rajši imeli Plečnikovo *Katedralo svobode*, kar se je po analizi rezultatov ankete izkazalo kot potrjena trditev.

¹[b.d.] v navedku nakazuje brezčasnost — ta navedek nima letnice, *ležeče črke* pa nakazujejo ime članka — ta navedek nima avtorja

1.1 Hipoteze

Predvidevava, da

1. večina dijakov ni seznanjena z zgodovino stavbe parlamenta;
 - s približno letnico postavitve,
2. večina dijakov ne pozna avtorjev (kiparjev, arhitektov, slikarjev, ...), ki so sodelovali pri končni podobi stavbe parlamenta,
3. večina dijakov poleg znamenite freske ostalih umetnin v notranjosti stavbe parlamenta še ni videla bodisi zanje ne ve,
4. obstaja nezanemarljiva skupina dijakov, ki bodo na vprašalniku *ugibali* in zato k umetninam v stavbi parlamenta pripisali tudi umetnine, ki jih v stavbi parlamenta ni, a so bile vseeno na seznamu možnih odgovorov,
5. večini dijakov zunanji izgled stavbe parlamenta ni povšeči in
6. bi dijaki rajši kot stavbo parlamenta Republike Slovenije imeli Plečnikovo zasnovo.

2 Teoretični del

V teoretičnem delu sva po svetovnem spletu in po knjižnih virih poiskala značilnosti stavbe parlamenta in jih predstavila.

2.1 Pojem *celostna umetnina*

V članku Filozofskega vestnika je pojem definiran tako:

“Pojem celostne umetnine (nem. Gesamtkunstwerk) in njegove pojavne oblike so tipičen novoveški pojav, ki poskuša znova združiti v eno vse posamezne umetniške zvrsti. Potreba po takšnem (ponovnem) združevanju se sklada z nastankom sodobnega pojma umetnosti /.../” (Vrečko, 1989)

2.1.1 V slikarstvu

V slikarstvu se pojem celostne umetnine velikokrat pojavi v baroku, ko govorimo ne le o sliki sami, temveč tudi o njeni postavitvi, osvetlitvi, načinu slikanja, okvirju in okrasih.

2.1.2 V arhitekturi

Na primeru slovenskega parlamenta lahko izpostavimo več temeljev celostne umetnine. Najprej je tu vhodni marmornati portal, marmornate stene v notranjosti in izklesani kipovi. To predstavlja kiparstvo in kamnoseško umetnost. Arhitekturne značilnosti se kažejo kot prvine modernističnih stavb ter postavitve trga in zelenega parka za in okoli državnega zbora kot okolica parlamenta. Slikarstvo se izrazi v obliki fresk in impresionističnih slik v dvoranah. (*Umetniška zbirka*, [b.d.]

2.1.3 Barok

V baroku se sakralna arhitektura združuje skupaj z sakralnim kiparstvom in glasbo. To se predvsem opazi v opernih hišah, ki so polne okrasja in arhitekturnega blišča.

2.1.4 Pojav celostne umetnine po svetu

Celostna umetnina se pojavlja v grških tragedijah, romantičnih romanih evropske predromantike, Wagnerjevih operah in Baudelairovi pesmi *Korespondence*. (Vrečko, 1989)

2.2 O slovenski zgradbi parlamenta in o njenem arhitektu

V petdesetih letih dvajsetega stoletja je bila razpisana Prešernova nagrada na natečaj za arhitekturno zasnovo skupščinske stavbe. Na razpis se je prijavilo osemnajst arhitektov, prvega mesta ni dobil nihče. (Bojc, 2019)

2.2.1 Arhitekt

Poleg Jožeta Plečnika je bila naloga zaupana še Edvardu Ravnikarju, Vinku Glanzu, Nikolaju Bežku in Marku Župančiču.

Življenje Vinko Glanz se je rodil 31. julija 1902 v Kotorju v Črni gori. Po končanem študiju ladjedelstva v Zagrebu je prišel na Tehniško fakulteto v Ljubljani in tam leta 1927 diplomiral. Najprej je bil zaposlen pri spomeniški službi v Dubrovniku (1930-1941), pred napadom na Kraljevino Jugoslavijo pa je bil nekaj časa arhitekt banske uprave v Ljubljani. Po vojni je načrtoval stanovanjske bloke. Umrl je 20. februarja leta 1977. (Vinko Glanz, 2018)

Dela Vinko Glanz je poleg dela, ki ga predstavljava — stavbe ljudske skupščine oziroma današnjega parlamenta, znan tudi po hotelu *Jugoslovanski kralj* (danes *Hotel*

Slovenija), Trubarjevem spomeniku na Rašici, Gimnaziji Vič, spomeniškem kompleksu *Gramozna jama*.

2.2.2 Zgodovina

Sprva je bilo govora o Plečnikovi Katedrali svobode, kasneje, leta 1954, pa se je začela gradnja na nekdanjih nunskih vrtovih — brez gradbenega dovoljenja — po Glanzovem modelu. (Bojc, 2019)

Stavba je bila zgrajena med letoma 1954 in 1959 kot Ljudska skupščina. Prvič je začela delovati kot državni zbor 23. decembra 1992. 19. maja 2010 so potekale študentsko–dijaške demonstracije, ki so se spremenile v izgrede. Demonstranti so začeli metati razne predmete in poškodovali stavbo. 27. avgusta pa se je v stavbo zaletel avtomobil, ki je spet poškodoval stavbo. (*Stavba Državnega zbora Republike Slovenije*, 2019)

Notranjost V notranjosti parlamenta lahko najdemo več različnih slik in fresk različnih slovenskih umetnikov. Največja med njimi je slika slikarja Slavka Pengova, ki predstavlja zgodovino Slovencev. Opisuje Revolucijo leta 1848, združitev Srbov, Hrvatov in Slovencev v kraljevino SHS, 2. svetovno vojno in osvoboditev slovenskega naroda. V prvem nadstropju lahko najdemo portrete vseh dosedanjih predsednikov. Seje državnega zbora potekajo v veliki dvorani, ki lahko sprejme do 150 poslancev, medtem ko seje ljudske skupščine potekajo v mali dvorani, ki pa ima 90 mest. (*National Assembly Building of Slovenia*, 2020)

Portal Verjetno najbolj prepoznaven del parlamenta je črn portal okoli glavnega vhoda, ki se ga lahko zelo dobro vidi s Trga republike. Izklesan je iz črnega marmorja, na njem so upodobljene gole figure, ki naj bi uprizarjale različne motive. (*Vhodni portal*, [b.d.])

3 Praktični del

3.1 Ogled državnega zbora

Ker si med kulturno–športnim dnevom državnega zbora nismo šli ogledat, sva imela avtorja namen ogleda notranjosti državnega zbora z namenom snemanja slik, ki bi jih kasneje objavila v Wikimedijino zbirko pod prosto licenco.

Opomba avtorjev Zaradi epidemije izvedba praktičnega dela do sedaj še ni uspela. V kolikor bo prehajanje meja spet omogočeno še pred iztekom roka za oddajo naloge, bova dopolnila praktični del.

3.2 Anketa o umetniških stališčih populacije

Do sedaj je v okvirju OIV nalog zbranih že veliko podatkov o umetniških stališčih dijakov Gimnazije Bežigrad, večina nalog s področja umetnosti pripravlja podobne ankete. Za dopolnitev do sedaj zbranih podatkov tudi ta naloga vsebuje anketne odgovore o poznavanju umetniškega pristopa stavbe slovenskega parlamenta.

3.2.1 Priprava anketnega formularja

Anketa je bila pripravljena v odprtokodnem programu za anketiranje, dostopnem na spletnem naslovu <https://1ka.si/>.

Anketiranci so bili pozavni, da naj za pridobitev informacij ne posegajo po knjigah, spletu ali drugih zunanjih virih, temveč naj pišejo zgolj to, kar o stavbi parlamenta trenutno vedo.

Anketirancem je bila podana možnost *ne vem*, tako v besedilnih poljih kot tudi v vprašanjih zaprtega/izbirnega tipa.

Vprašanja, ki sestavljajo anketni vprašalnik, so v prilogi. Anketo sva z dijaki delila prek URL povezave <https://www.1ka.si/a/306708>.

3.2.2 Analiza pridobljenih rezultatov

S pomočjo, zbranih do enaindvajsete ure šestega novembra 2020, sva izluščila naslednja dejstva.

- Anketo je izpolnilo petnajst dijakov, starih med petnajst in šestnajst let. Kljub temu je en dijak, star bodisi petnajst bodisi šestnajst, pod vprašanje o starosti napisal deset tisoč.
- Na prvo vprašanje so pravilno odgovorile tri osebe, štirje so priznali nevednost, ostali pa so si izmislili številke med 1000 in 1995.
- Na drugo vprašanje je pravilno odgovorila zgolj ena oseba, le-ta je navedla zgolj enega avtorja.
- 10 anketirancev ni vedelo za niti eno umetnino iz navedenih, trije so izbrali eno ali obe izmed dveh napačnih umetnin, ena oseba je odgovorila vse pravilno, ena dva pravilno, tri osebe pa so navedle zgolj enega izmed pravilnih.
- Dvanajst anketirancev je menilo, da je stavba parlamenta funkciji primerna in da jim je všeč. Ostali trije se s trditvijo niso strinjali.
- Devetim dijakom bi bila Katedrala svobode boljša stavba za gostovanje Parlamenta od trenutne.
- Dva anketiranca sta bila stara 15, en neznano število let, ostalih dvanajst pa je bilo starih po 16 let.
- Potrdile so se hipoteze 1, 2, 3, 4 in 6.

- Ovrгла sva hipotezo 5; večina dijakov je zadovoljna z izgledom parlamenta.
- Večina dijakov je na anketo naletela s klikom na povezavo na platformi Snapchat.

4 Zaključek

Anketiranci večinoma niso vedeli odgovorov na vprašanja, kar potrди najino hipotezo, da povprečen dijak ne ve veliko o stavbi. To potrди hipoteze 1, 2 in 3. Prav tako se zdi, da se dijakom trenutna stavba zdi primerna, kar se pa ne ujema z najino hipotezo 5, vendar se jim vseeno zdi Plečnikova Katedrala svobode primernejša, kar potrди hipotezo 6.

5 Viri in literatura

Viri

60. obletnica zgradbe, 2019 [internet] [pridobljeno 2020-10-16]. Dostopno na: <https://xn--jha.ga/60dz>.

BOJC, S., 2019. Galerija slovenskega kamna in umetnosti. *Delo* [internet] [pridobljeno 2020-10-16]. Dostopno na: <https://xn--jha.ga/delo>.

National Assembly Building of Slovenia, 2020 [internet] [pridobljeno 2020-11-06]. Dostopno na: <https://w.wiki/kSE>.

Stavba Državnega zbora Republike Slovenije, 2019 [internet] [pridobljeno 2020-10-12]. Dostopno na: <https://w.wiki/mAi>.

Umetniška zbirka, [b.d.] [internet] [pridobljeno 2020-10-16]. Dostopno na: <https://w.wiki/umetniska>.

Vhodni portal, [b.d.] [internet] [pridobljeno 2020-10-16]. Dostopno na: <https://xn--jha.ga/portal>.

Vinko Glanz, 2018 [internet] [pridobljeno 2020-10-16]. Dostopno na: <https://w.wiki/mAo>.

VOVK, M., 2012. *Likovna oprema palače ljudske skupščine — freskarski cikel Slavka Pengova in kiparski portal Zdenka Kalina in Karla Putriha* [internet] [pridobljeno 2020-10-16]. Dostopno na: <https://xn--jha.ga/likovna>.

VREČKO, J., 1989. *Gas Gesamtkunstwerk als Nostalgie* [internet] [pridobljeno 2020-10-16]. Št. 2. Dostopno na: <https://xn--jha.ga/celostna>.

6 Priloge

6.1 Priloga 1 — odgovori na anketni vprašalnik

Opomba Slika odgovorov je bila zajeta po pisanju analize, zato ima namesto petnajstih devetnajst odgovorov.

Katerega leta je	Kdo vse je sodel	Katere od naštetih umetnin so del stavbe s	Ali se ti zdi st	Ali bi kot stavt	Koliko si star?
Q1	Q2	Q3	Q4	Q5	Q6
Katerega leta je	Kdo vse je sodel	France Kralj; R. Milivoj Dominko; Boris Kalin; Akt Zdenko Kalin; De Jožef Straub; Ku, Ne vem za niti e	Ali se ti zdi st	Ali bi kot stavt	Koliko si star?
1995	Jože Plečnik - A	1 1 0 0	1	1	16
Okoli 1000	Jože Plečnik	0 0 1 1	0	1	15
1992	ne vem	0 0 0 0	1	2	16
nevem	nevem	0 0 0 0	1	1	16
1958	-1	0 1 0 0	0	1	16
idk	idk bro	0 0 0 0	1	2	16
Ne vem	Ne vem	0 0 0 0	1	1	16
1920	Arhitekti	0 0 0 0	1	1	16
1000	1000	1 1 1 1	1	-1	10000
Okoli 1955-1960	Vem samo za Vink	0 0 0 0	1	2	16
Nevem	Nevem	0 0 0 0	1	2	15
Uf nevem	Vem da ni un ple	0 1 0 1	0	1	16
1960	Idk fam	0 1 1 0	0	1	16
1930	Jože Plečnik	0 0 0 0	1	2	16
1969	Hitler, Tito, St	0 0 0 0	1	1	16
1956	vinko glanz, goj	0 1 1 0	0	2	48
1970	ne vem	0 1 0 0	0	2	41
Ne vem	Ne vem	0 0 0 1	0	2	16
1990	Nevem	0 0 0 1	0	1	16

6.2 Priloga 2 — anketni vprašalnik

- Katerega leta je bila postavljena stavba parlamenta Republike Slovenije?
- Kdo vse je sodeloval pri umetniški zasnovi stavbe in kakšno je bilo posameznikovo poslanstvo?
- Katere od naštetih umetnin so del stavbe slovenskega parlamenta? (*Umetniška zbirka*, [b.d.])
 - France Kralj: Ruvajoča se dečka
 - Milivoj Dominko: Konji

- Boris Kalin: Akt
- Zdenko Kalin: Deček s piščalko (*)
- Jožef Straub: Kužno Znamenje (*)
- Ne vem

(* = umetnine ni v parlamentu)

- Ali se ti zdi stavba parlamenta funkciji primerna in ali ti je všeč?
- Ali bi kot stavbo, v kateri zaseda Parlament, rajši imel Plečnikovo *Katedralo svobode* (ogledaš si jo lahko na slovenskem kovancu za 10 centov)?
- Koliko si star?